

Krabasken i Kalundborg

Lydfil'en fylder 3 MB,
vær derfor tålmodig

Version 2.4 - 06.09.2005. En forkortet udgave blev trykt i [»Kalundborg Folkeblad«](#) 02.09.2005

Røsnæs Fyr. Foto: BA, 2005

Holberg Teater i Kalundborg?

Gode borgere vil etablere teater i Kalundborg Kommune. Om der er en brygger iblandt skal jeg ikke kunne sige, men engang har en vis Hans Mickelsen, hvis man tør tro det skrevne ord, udgivet først en rejsebog, senere en hoben grove komedier, der udleverer menneskelige tåbeligheder til latteren – og eftertanken.

Men tingene er ikke altid hvad de giver sig ud for. Forfatteren var ikke borger i Kalundborg, men kongelig udnævnt samfundsstøtte, professor ved universitetet i København - et skarpt hovede, en sand ragekniv, noget ganske andet end en godmodig hvidtølsbrygger. Måske ville professoren skjule sin identitet for ikke at komme i klemme? Måske valgte han Kalundborg for at gemme sig et helt uangribeligt sted? Efter nogen tid vidste dog alle - der *ville* - hvordan det hang sammen, og at det var den norske hidsigprop Ludvig Holberg, der havde fået en poetisk raptus.

Holberg som udgangspunkt

Borgerne i Kalundborg kalder deres teater for Holberg Teatret. Ikke fordi de kun vil spille Holberg - eller fordi de vil gemme sig - men fordi de tager deres muntre udgangspunkt dér, både i Holberg og i

Kalundborg. Og det gør de klogt i.

Et teater uden udgangspunkt, uden *bevidst* udgangspunkt vil slingre afsted på bølgen blå og lade kassebogen bestemme hvor der skal havnes og spilles. Sådant et teater kan levere en dybt professionel, men ganske overfladisk vare. Sådant et teater kan fortrylle et publikum der ønsker tidsfordriv og tomme kalorier.

Holberg giver et helt andet udgangspunkt; han var en mester der så langt ud over landets grænser - og som på sine flade konvolutter vandrede ud for at blive inspireret, for at suge indtryk til sig og for at skærpe sin forstand. Han, hans nysgerrighed og vendt rundt på tingene har så afgjort noget at lære os, dén dag i dag.

Teatrets kurs

Et Holberg Teater må ikke alene have et udgangspunkt, det må også have en kurs. Det må *ville* noget med sig selv, sit publikum og fremtiden. Her i Kalundborg skal ikke pirkes forsigtigt med en lille pind; her skal skubbes og mases og spilles, så publikum bliver ganske fortumlet fordi det er blevet *ramt*, fordi situationskomikken har fået tåren til at trille og hjernen til at kortslutte af bare grin - eller fordi det har indset hvordan det igen er blevet manipuleret af stærke og kreative viljer der findes hér og dér og alle vegne.

Tradition og jantelov?

Et Holberg Teater kan spille hidsigproppens egne ting. Det kan afsløre menneskelig dårskab som »Jean« og »Erasmus«, men det bør kassere ting der er passé, og som i dag er mere underlige end provokerende.

Ville man spille noget i retning af »Den Politiske Kandestøber«, måtte man tænke sig rigtig godt om. Pointerne var i fordums tid bedre anbragte end de er i dag. Måske er netop dette stykke et lysende eksempel på at man skal se kritisk på mange ting, også på den store mester selv. En tradition der ikke bliver gået ordentligt efter kan hurtig blive overordentlig bagstræberisk - også når det er Holberg-traditionen vi taler om; *især* når det er Holberg-traditionen vi taler om.

Der er dem der mener at man med »Jean«, »Erasmus« og alle de andre ikke kan gå helt galt i byen. Det er måske også derfor at de kloge mennesker i København har indlemmet Holberg i den litterære kánon?

Holberg ville sikkert føle sig smigret - han var et levende menneske – men han ville også gyse fordi han vidste at det kunne gå *gruelig* galt. I forkerte hænder kunne »Jean« og »Erasmus« og »Kandestøberen« blive småskårenhed og intolerance, for ikke at sige jantelov.

Hvis det var dét skatteborgernes penge skulle bruges til, at gøre janteloven til kánon, var de gode borgere bedre tjent med at få dem udbetalt til lotto, bingo og flitterstads.

Der var noget Holberg *ikke* kunne

Et Holberg Teater må være et robust og muntert teater i mesterens ånd, men et Holberg Teater kan også gøre andet. Holberg havde en vid horisont, og han var parat til at se fordomsfrit og kritisk på mange ting, men der var noget han ikke kunne sé - eller ikke kunne høre, hvor musikalsk han end var, dels på grund af personlige begrænsninger, dels på grund af tidens. Han var poet i klassisk forstand, men ikke særlig »poetisk« - her er Shakespeare mere moderne og i mange henseender også dybere.

Et Holberg Teater kan spille klokkeklar poesi som Shakespeare, ikke fordi d'herrer har med hinanden at gøre - jeg tror ikke engang at Holberg stødte på »Shakespeare« da han var i England - men fordi

deres teater supplerer hinanden.

Shakespeare viser - sine steder - at tingene går galt når politik og machiavellisme slår over i magtbegær og nederdrægtighed, og når magtens intriger trækker vanviddet med sig, men også når tingene bliver alt for robuste og firkantede, når poesien bliver væltet over ende - eller får fjernet sine livsbetingelser.

Et nutidigt teater, en moderne kommunalbestyrelse

Frem for alt kan et Holberg Teater spille nutidigt teater, teater der handler om nutidens problemer. Teater der får os til at føle, gyse og tænke. Teater der morer, irriterer og provokerer *i dag*.

Sådan noget vil en moderne kommunalbestyrelse sætte penge i, for en moderne kommunalbestyrelse véd at den - og borgerne - må udfordres for at bevare spændstigheden. Kluge ledere véd at der skal være spændinger og udfordringer. Der skal ikke kildes og ikke pirkes, der skal skubbes og mases og irriteres. Der skal diskuteres og forkastes - og findes på nye ting.

Men at forestille sig en kommunalbestyrelse, selv en moderne, der også ville satse på *poesien* - det ville nok være for meget at håbe, men det ville ikke være dårligt!

Der skal være orden i papirer og tal

I disse måneder bliver der udarbejdet notater og ansøgninger, holdt møder, lavet budgetter og indhentet responsa. Alt dét er udmærket. Sådan skal det være. Hvis der er huller og selvmodsigelser, må der gøres noget ved det mens tid er.

Det ville Holberg for resten være helt enig i; var der noget han kunne ud over at skrive komedier og tykke historiske bøger, så var det at se iskoldt på budgetter og regnskaber og holde projektmanagerne fra livet, især dem med tomme kalorier og masser af vidtløftigheder.

Teater skal opleves

Men der er dét med teater at det skal opleves. Teater er ikke papir, det er liv. Vil man mene noget om et Holberg Teater, så må man se hvad det kan. Så må man se hvad det kan byde på.

Dén mulighed fik man forleden aften på Kalundborg Gymnasium. Der var sat pænt frem med stole, men langt fra nok. Heldigvis kunne der skaffes flere så alle kunne få plads - og én på brillen.

Skuespillerne Henrik Koefoed og Kirsten Olesen. Niels Andersen som »Jepp« . 17.9.2004. Foto: BA.

Niels Andersen, Henrik Koefoed og Kirsten Olesen var muntre, ironiske, selvironiske – til tider voldsomme, hvad Jeppe fik at mærke da Mester Erik dansede på hans ryg.

Hvad man så var en kærlig leg med de muligheder Holberg giver et moderne teater. Et eksperiment – noget der kan diskuteres: Hvad peger fremad? Hvad skal justeres? Hvad skal efterlades i skrivestue og øverum?

Alt man så var godt gjort; tingene kom flot over rampen - og de blev meget positivt modtaget, så hér er ikke noget at betænke sig på: Professionalismen er i orden og mere end dét - der var et virkeligt engagement bag, både når krabasken blev svunget, masken blev »vendt« - og den knarvorne gnier fik lov til at knirke.

Jeppes frygtelige liv

Idéen denne aften var at vise bredden, ikke at gå i dybden – men ikke desto mindre så vi i et glimt nogle af de dybere dimensioner i Jeppes frygtelige liv.

Ville man spille »historisk« teater, ville man måske lægge op til en diskussion af hvordan *nogle* fæstebønder kunne have det på Holbergs tid. Det kan være interessant nok at vise hvordan der kunne være déngang, at levendegøre historien, men så er det ikke Holberg »vi er ude i«, og måske ville Holberg være en omvej?

Holberg skrev mens tingene skete, han skrev om nutidige problemer og producerede nutidigt teater; vil man spille Holberg i dag, må man tage hensyn til dét, så må man lægge vægten et andet sted end på det »historiske«. Så er det ikke fæstebondens liv der skal dissekteres – så må det være *vores* liv der skal op, enten som noget der er hylende aktuelt, eller som noget der har et alment perspektiv.

Jeppe i dag

Hvad handler Jeppe om i dag? Om en fæstebonde der er kommet i klemme mellem herremand, degn og kone?

Snarere om et stakkels menneske der har valgt den »nemme« løsning; som drikker sig fra sine problemer og snakker sig ud af sine fortrædeligheder med dårlige undskyldninger.

Men det handler også om hvad vi andre gør ved ham, hvordan vi så at sige holder ham på plads: Hans kone tæsker ham til at udrette bare en lille smule, herremanden »pisser« på ham – og Jeppe selv véd hverken ud eller ind. »*Drømmer jeg eller er jeg vågen?*« Ingen af delene, og det er akkurat hér at hunden er begravet.

»*Jeppe*« er desuden et eksempel på at Holberg ynder de »falske« moraler, at han drager konklusioner der er dybt mærkværdige for at provokere vakse tilskuere til at tænke selv.

Niels Andersen's »*Jeppe*« er betagende, og man får så inderlig ondt af ham. Dér skal man måske hen, helt dér hen hvor alting hviner og knager, før man slår hjernen til og begynder at tænke kreativt og finder ud af at der er tale om et sammensat problem med en individuel og en social side? Vi har ikke længere fæstebønder og herremænd i Danmark, men stadig mange Jeppe'r som er på vej til møddingen - eller som allerede ligger der.

Egnsteater

Holberg Teatret til debat efter forestillingen 24.8.2005. Foto: BA

Skal Holberg Teatret rigtig i gang, skal det være som egnsteater. Det skal have solid forankring i lokalsamfundet, hvad der er godt på vej - og kommunen skal til lommerne og bruge nogle skatte kroner (for ellers vil amt og stat ikke være med). Er det klogt? Er det at smide skatte kroner ud til blålys - eller dét der er værre?

Vi lever i en mærkelig tid. Kloaksystemet er ikke som det burde være. Banenettet er ikke som det burde være. Motorveje bliver bygget - også på steder hvor der ikke er trafik. Folkeskolen skal strammes op og sættes i system - i den allerbedste mening. Og endelig har vi fået et tilskud af »etnikere«, *borgere-af-anden-etnisk-herkomst-end-dansk*, som ligner os aspargesdanskere deri at de er lige så forskellige indbyrdes som vi er, og i at de kunne være lige så nyttige for samfundet som vi andre. *Hvilke tider, hvilke skikke, hvilket sprog.*

I en sådan tid er der brug for et levende teater der kommer godt rundt i »landskabet« i mere end én forstand - som får vendt rundt på stenene, som får rusket i vores fordomme og som får os til at tænke over mulighederne.

Bjørn Andersen

BA's Holberg-sider

Ludvig Holberg: [ABRACADABRA](#): DIGITAL HOLBERG: de Holberg-sider der er listet på *Open Directory Project*, men opdelt i emnegrupper | [Holberg tekster](#) på nettet | [Holberg's breve](#) | Billeskov Jansen's udgave af: [Værker i tolv bind](#) (indholdsfortegnelsen) | [Litteraturliste](#) | **Kanon Holberg:** [Hvorfor ham?](#)

Teater: [Holberg-teater i Kalundborg](#) | [Holberg i Korsør](#) | [Krabasken i Kalundborg](#)

Heltehistorier: [Digitale Heltehistorier](#) | [Dobbelthistorien om Ziska og Skanderbeg](#) | [Manuskriptet til Heltehistorier](#) | In English: [Holberg on Scanderbeg](#).

Filosofi: [Et åbent sind. En bog om Holberg's tænkning](#) | [Holberg som filosof](#) | Teodicé-problemet: [Den Gode Gud og Alverdens Ondskab](#)

Naturretten. Retsforhold: [Digital Naturet](#) | [Holberg, Naturretten og juristerne](#) (Ditlev Tamm i Kalundborg) | [Hugo Grotius](#) | [Deres velfortjente straf](#) (udstilling i Kalundborg) | [Samfundets natside på Holberg's tid](#) (om Tyge Krogh: »*Det store natmandskomplot*«) | [Mester Gert Westphaler](#) (og lidt om duellen i Ermelunden)

Personer: [Holberg's konger](#) (Frederik IV, Christian VI og Frederik V) | Holberg's ven, medaljøren [Mikkel Røg](#) | Holberg's uven, juristen og historikeren [Andreas Hojer](#) | [Holberg hos Marie Grubbe](#) i Borrehuset ved Grønsund: Holberg's epistel 89; uddrag fra H.C. Andersen's »*Hønse-Grethes Familie*« og fra J.P. Jacobsen's »*Fru Marie Grubbe*« | [Africanus og Gynter fra Havrebjerg](#)

Steder: [Sorø](#) | [Tersløsegård](#): Holberg's gods ved Sorø | **Billeder:** Maleren [Wilhelm Marstrand](#): [Udstilling](#)

Sprog: [Sprog og typografi](#) hos Holberg | **Udgivere:** [Carl S. Petersen](#) - [F.J. Billeskov Jansen](#)

Digitalisering: [Ind i Holbergs fjerde århundrede. Kommentar](#) (om digitalisering af Holberg) | [Digitale Heltehistorier](#)

Du kan åbne linkene så de fremkommer i **denne ramme** - eller så de fremkommer i et **nyt vindue**; brug *højreklik* til at vælge.

Denne rammes adresse: <http://bjoerna.dk/Holberg/links.htm> | Udgiver: [Kultursociolog Bjørn Andersen](#)